

Не чіпай, то на свята!

Ярослава Литвин

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавничий дім «Фабула». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Слава Світова. Пелехата ненза, або Три різдвяні бажання тітки Мальви

Щороку на Різдво ми збираємося разом, усією великою родиною, на селі, у хаті баби Гані, аби нагадати одне одному, чому ми живемо окремо.

Цьогоріч Бозя вирішив випробувати наші останні перегорілі нерви й послав нам ще тітку з Канади. Вона летіла до нас трьома літаками, їхала автобусом, а тоді — потягом, і аж нарешті на Тернопільському вокзалі ми забрали її та крізь куряву й негоду доставили на село, назви якого ви все одно не знаєте. Назовімо його Ц. Тітка впала на наші, хоч і не в усіх ще, слава Йсу, лисі, зате досить затуркані голови нещадним канадським снігом і змусила нас усіх засукати рукави, взяти до рук шуфлі й почати розкопувати з-під снігових завалів рештки родинних історій, заморожені уламки наших непрожитих емоцій і залишки чиєїсь совісті...

— Марійка-а-а! Йди їсти, кажу, загріла голубців! Бігом!! Бо дубом стане!!

Десь отак стається завжди. Варто мені сісти й розумними словами імітувати найкращі письменницькі стилі у спробі викласти буквами на папері все те буйне божевілля, яке — ні в казці розказати, ні пером описати — трапилося саме з нами, як чийсь голос (у 99 % випадків то ерихонська труба баби Гані) буде сурмити десь із-за рогу простісінько в барабанну перетинку. Письменниця Фланнері О'Коннор казала: якщо ви пережили дитинство й дожили аж осюди, значить, у вас уже є більш ніж достатньо інформації про життя та матеріалу для письма до кінця ваших днів. Я пережила дитинство. І вижила. І дожила аж осюди. Потоки матеріалу, перипетій та інформації наразі не закінчуються, тож цілком можливо, що колись таки я, мов та Шехерезада, наважуся написати про своє життя цілий роман у тисяча й одній історії.

До слова, страшенно не люблю, коли до мене — Марійка. Мене звати просто Марія. І сталося так, що саме я мушу розповісти вам про те, що з нами всіма приключилося на Різдво. А приключилося от що.

• • •

У звичайний грудневий день ми з Борисом сиділи в моєму офісі. Здається, то була середа, а в середу вранці в мене креативні сесії, і я після них голодна, як вовк, і потребую багато цукру. Борис притарабанив із собою піцу пепероні й коробочку свіжих пончиків із цукровою пудрою. Ми саме бурхливо обговорювали найбільші дилеми в його житті, коли в нього в руках заспівав мобільний телефон. Дзвонила баба Ганя.

— Алло! — сказав Борис, поклав телефон на стіл і увімкнув динамік, щоб і я все чула.

— Тітка з Канади їде! — схвильовано видихнула баба Ганя.

— В смислі тітка з Канади? Яка ще тітка з Канади? Куди їде? — Борис явно розгубився, бо аж заляк над телефоном.

Я стояла біля вікна, тримала двома пальцями свіжий пончик і намагалася їсти його так, щоб не замаститися посипкою. За вікном ішов сніг. І, здається, щось починалося.

— Та до нас їде, оно, сільрадиha-головиha приходить, каже, до вас ні дньом з огньом, не дозвоницця не достукацця, каже, хоч у бубон, хоч у прірву... То прийшла до мене нині й каже: родичка ваша вас шукає. Ну я так і сіла-впала. Звідки, кажу, яка-така родичка з-під землі взялася? Та от аж із Канади, головиха каже, теліфона вашого просила, їхати, каже, до вас збирається, а5дреса, каже, просила, питала, чи ще живі ви в сему селі, чи хата на місці й усі, хто в хаті,— баба Ганя аж задИхалася, поки усе переповіла.

— Бабо, яка ще тітка з Канади? — Борис усе ще не йняв віри почутому.— Відколи ми з пелюшок повилазили, зроду-віку про неї не чули. І тут якась тітка їде, веселімся-радуймося. Чого б це

раптом?

— От і я кажу,— голос баби Гані на тому кінці дроту стишився по-змовницьки,— шо ж так, роками чутися не давала, як ше колись у вісімдесят третьому приїздила, так і не чутися було потім. Не гожі їй були прості родичі зо села, а тут аж у войну таку страшну, шо літаки не літають, а ракети градом на голову падають, надумала враз до села пертися у вісіміят шесть год!! І я ж так кажу! Чо б оце їхать?

— Чекайте, чекайте, а ви точно знаєте, шо то саме ваша родичка? — підняв голову з глибин Борисового єства забутий Шерлок, ураз пригадавши всі найгеніальніші шахрайські історії світу.

— Моя, Борка, моя, сестра то моя двоюрідна! А ваша — тітка.

— Баб, ну ж прошу кожного разу, не називайте мене Борка!

— Ат, не видумуй, як охрестили, так і називають. Борка то й Борка.— Баба Ганя ніколи не розуміла цих Борисових вічних претензій.

— Але я не Борка! А Борис. Ну чесне слово! Ми ж не в середньов...

— Ат, збив бабі думку! — перебила Бориса баба Ганя.— Скликаю всіх на совіщаніє. Німєдлено. Я тут одна ради не дам, Різдво заходить, у мене ше холодці не варені, ковбаси не печені, вареників не наліпила, мазурків не спекла, а тут... Мальвіна.

У голосі баби Гані почулися сентиментальні нотки. Я перестала жувати пончик і завмерла.

— Мальвіна? Господи. Яка ше Мальвіна? — подав голос Борис.

— Яка-яка, мальована. Ти Борка, а вона Мальвіна. Чи хіба, мо, на чужій землі перехрестилася вже, та стала...— баба Ганя затнулася, щоби згадати належне іноземне ім'я.

— Маліфісента! — У Бориса явно почався легкий нервовий зрив.

— Птху! Тобі аби з баби сміятися. Гостри лижі на село, кажу, чув, не? А я пішла Марійці дзвонити, й Сірожі. А тоді Ларісі й Генику. Ну всьо, пака!

На цім слові баба Ганя кинула слухавкою. А Борис підняв на мене погляд.

— Чула, не?

Вже за секунду з мого мобільного залунала Jingle Bells — баба Ганя дзвонила своїй Марійці.

• • •

Сталося так, що народилося нас троє: Марійка, Борка й Сірожа. Називати нас так може тільки баба Ганя. Ми терпимо, бо провели чи не кожне своє дитяче літо в баби на селі, дудлячи молобка, наминаючи бабині пироги з сиром і маком, заїдаючи усе те зеленим борщем зі сметаною від корови Булани. Не так багато людей є на світі, яким можна в принципі будь-що пробачити, але бабі Гані ми ладні пробачити все. Навіть оце страшне перекручування наших імен.

Я — найстарша. І мені вже нарешті дали спокій. В сенсі, що втратили зі мною будь-яку надію. Мені 42, і я досі ні дня не була заміжня й не маю дітей, тож мала можливість побачити всі поведінкові метаморфози та реакції баби Гані на мій статус. Від бадьорого й нетерплячого «Ну шо там, коли вже зятя чекати, коли вже чоловіка якого в хату приведеш?», і також «Ну, коли там вже які внуки чи шо, бо не дочекаєшся!» до співчутливо-обнадійливого «Слухай, Марійко, воно ж час не стоїть, а тобі вже далеко не двадцять, мо, роди дитинку для себе? Привезеш у село, ми тут виглядимо, а ти роби собі далі ті свої важні роботи, вас же якось оно повигляджували!», і також «То шо таки геть в такому великому городі не мона собі ніякого ніде чулувіка вибрати? То вже, може, не крути тим носом, не? Може, вже так не перебирай? Який бере, за такого і йди! Вже ж таки не сама будеш! А за чулувіком».

Я роками відстежувала всі ці емоційні злети й падіння, всі ці фази «заперечення-гнів-паніка-депресія-прийняття» у всіх їхніх можливих кресцендо й димінундо, і аж нарешті дочекалася глибокого, сповненого туги та співчуття мовчання. Тепер мене офіційно не зачіпають. Всі родичі й просто люди з бабиного села вважають, що я невинувата синя панчоха, «нікому не нужна», іноді ламають голову, що зі мною не так, приміряють усім селом на мене всі можливі ярлики. Баба Ганя, як тільки може, захищає мою честь перед всіма сільськими бабами й тітками, які бажають запхати свого довгого носа до мого особистого життя.

«Ну ти подумай, стріла нинька Любку Сафатівну, що там, каже, твоя онучка, як там, каже, в тому великому городі їй живеться? Та добре, кажу, файну роботу має, по заграницях до великої війни собі їздила, квартиру, кажу, має, машину має, якісь реклами придумує, хлопцям на машини в ЗеСеУ збирає, добре, кажу, їй живеться. Не жалуїця! А вона тако стала, перекивилася й отако язиком — цмак! І каже: “Але ж не замужем!” І що було мені її казати»,— ледь не плакала у відчаї якось мені в слухавку баба Ганя. «Баб Гань,— втішала я їй тоді,— та треба було сказати, що у ХХІ столітті наявність чоловіка в житті жінки, слава Богу, не визначає саму жінку. І що є ще така штука, як по любові, і що раз любові нема, то й говорити про той ваш “замуж” нема чого».

Ну ви зрозуміли, що діло зі мною темне. Бо, схоже, я стала найбільшим розчаруванням у родині. Навіки не така, як усі.

Далі в нас іде Сірожа, він — середульший. І з ним ситуація трошки краща, але не дуже. Бо оженився то він оженився, але дерево не посадив і сина не народив, бо у Сержа — донька. Вже ж чому донька вважається недостатньо доброю як син, я можу розповісти у окремому феміністичному фоліанті, який обіцяюся колись написати на старості літ. Але повернімося до Сірожі, який, до речі, терпіти не може, коли його так називають. Його дружина

пішла від нього — чи справедливо буде сказати — від них із Цвітою — ще в далекому 2017 році, задовго до епохи ковіду й великої війни.

Так Серж несподівано став соло-татом. І, здавалося б, усі мали б ним пишатися, що він такий молодець, і так чудово виховує абсолютно прекрасну Цвіту, але ж ні. Бо то «серединка на половинку», «сім'ю не втримав», «якби був нормальний, то жінка б не покинула» або вже геть у жалості всіх зносить «біднесенький, так хлопів життя не склалося», «бідний, покинула його ж ото, була, жінка та й махнула хвостом і поїхала за границю» і так далі, і тому подібне. Люди страшенно люблять ідеальних персонажів, так шкода, що ми із Сержем не дотягуємо до їхніх очікувань (насправді — ні, ні разу не шкода). Родичі не втрачають надії, що одного дня нашого безталанного Сірожу підбере якась добра серцем жіночка, з якою вони ще понародять діточок, як на небі зірочок, і так він матиме ще один шанс на нормальність, шанс реабілітуватися в очах усього чесного села. Але поки Серж — неідеальний соло-тато, який, утім, виховує абсолютно ідеальну доньку.

Найменшенький у нас Борка. Йому 35, і він той самий парубок моторний, і от на нього якраз покладаються всі найкращі надії. У Бориса, згідно з мріями баби Гані, все має бути не так, як у нас, розтелеп. Він точно зустрине ідеальну жінку, у нього точно все вийде правильно й гарно з першого разу: і сім'я, і дерево, і вже точно син. І так у всіх нас з'явиться бодай одна гордість. Так можна буде усім нам нарешті видихнути, а бабі Гані скрізь і всім урочисто казати: «Ну, то таке, в сім'ї не без паршивої вівці, у нас таких аж дві, але зате Борка!...». Борис казиться, коли його так називають, і невтомно несе на собі увесь кам'яний тягар родинних очікувань. Що ж, гадаю, він ще всіх здивує.

• • •

Ми виїхали до села в середу, посеред тижня, затрамбовані в мос авто по зав'язку, і трошки скривлені. Усе йшло не по плану, тож кожен із нас кривився про своє. Серж нив, бо це ж йому довелося Цвіту зі школи відпрошувати й тепер вона все на світі пропустить, плюс у нього тисяча п'ятсот мільярдів онлайн-уроків з англійської та німецької, бідні діточки, бідні діточки, ходитимуть світом невігласами. Борис стогнав, бо на нього чекали робочі дзвінки, які він скасувати категорично не міг, а отже, доведеться йому виходити в зум із мобільного, застигати на екрані й «Борисе, ви з нами? Борисе, здається, ми вас втратили», словом, купа спалених нервів. Я планувала їхати щонайменше в п'ятницю ввечері, бо мала підтягнути ще кілька хвостів, але вирішила, що хвости таки зачекають. Батьки сказали, що приїдуть якраз у п'ятницю ввечері, якщо не в суботу зранку, бо роботу їм на честь приїзду тітки з Канади, на жаль, ніхто не відміняв. Тож ми всі трішки потріскували нервовими іскрами, але були приємно схвильовані пригодою, що насувалася.

— Це добре, що тітка та приїздить аж тепер, коли ми поставили бабі Гані унітаз у хаті, бо довелося б знову обклеювати туалета на вулиці шпалерами у квіточку, щоб було нарядно й красиво,— згадав Серж,— як тоді, у дев'яностих, коли до неї якась подруга з Прибалтики приїздила.

Я реготнула, бо досі пам'ятаю ті «нарядні» шпалери, прибиті цвяхами в дерев'яному туалеті.

— Треба казати країни Балтії, а не Прибалтика,— озвався Борис у білому пальті.

— Може, і треба так казати. Але тоді баба Ганя казала «подружка з Прибалтики їде! Треба німедлено шось робити із туалетом!»,— реготнув Серж.

— Що ж, цього разу то тітка Мальвіна з Канади, і теж караул. Роками нічого не міняється, ну хоч десь якась стабільність,—

буркнув Борис. У нього вже хвилин сорок ішло друге коло активного робочого обговорення, бо якась ненза поставила питання за мить до прощання.

— Мальва Лебединська страшенно не любить, коли її називають Мальвіною, я в баби Гані випитала, — поділилася я інформацією.

— О, бачу, то в нас родинне! — ожив Борис. — Так а хтось знає, чого вона їде?

— Певно, щоб особисто познайомитися з тобою і вписати тебе у свій заповіт, — озвучив Серж, — не інакше.

— Дуже смішно, — огризнувся Борис, — а ще є якісь версії?

— Версія номер один — туга за рідною землею. Фактично, юну Мальву вивезли проти її волі у 1957-му, їй тоді було сімнадцять і їхати з України вона категорично не хотіла, але проти волі батьків не пішла, бо всі тоді трималися родини, — почала я.

— А ти все це знаєш, бо?.. — Борис питально повів бровою.

— Бо в баби Гані випитала.

— Ого, а чого виїхали? Совіти переслідували? — Цвіта хоч і була ще юною підліткою, але любила таємниці та драми.

— Та ні, наче просто виїхали. Тоді багато людей переїздили до Америки або Канади в пошуках кращої долі. Їхали авантюристи. Часто, з кінцями. Отже, туга за своїм селом і Україною — це моя офіційна версія, — оголосила я й заклала великий палець. — Ваші ідеї?

— Може, у неї тут якесь перше кохання було? І вона їде, щоб перестрітися з якимось дідом? — Цвіта висунула свою романтичну версію.

— Нічо так! — ожив Борис.

— До речі, цілком можливо. Тітка Мальва спершу писала на село якісь листи, баба Ганя мені навіть казала, що якась там і любовна драма ще в неї по юності тут була, але я не знаю деталей. Час усе стер, кожна із кузин закрутилася у вихорі подій по різні

боки світу, і зв'язок між ними, зрештою, обірвався,— я задумливо дивилася перед собою на дорогу.

— А може,— почав озвучувати свою версію Борис,— може, її родина десь закопала в селі панське золото, і тепер вона пережила всіх, і їде, щоб заволодіти ним і егоїстично розбагатіти!

— Я так розумію, що версія про те, що вона просто скучила за родичами, навіть не розглядається! — прокоментував Серж.

Ми їхали-їхали й майже доїхали. Останні десять кілометрів нами трусило на суворих сільських дорогах так, що ледве зуби не покришилися. Потім ми ледь не перебилися, бо в якусь мить Борисові здалося, що я погана водійка й хочу нашої смерті, на що я миттю огризнулася йому про те, що така думка жодного разу не прилітала до його прикрашеної чубом голови, поки ми їхали, приміром, житомирською трасою. Серж зажадав негайно сісти за кермо й урятувати нас усіх від вірної погибелі на розтелепаних дорогах. Цвіта відчайдушно махала метафоричним білим прапором і намагалася нас усіх утихомирити. Зрештою, останні кілька кілометрів ми їхали понадувані як індик, у цілковитій темряві й тиші. Ґрунтова дорога була всіяна численними маріанськими западинами. Я вивертала кермо, як могла, аби не побити собі колеса й диски. Борис періодично цмакав у темряві, очевидно, у такий спосіб демонструючи мені, яка нездара сидить за кермом.

Аж нарешті ми дісталися до хати баби Гані, де вона миттю нагодувала нас усім, чим могла, бо нагодувати — це досі чи не один із ключових виявів її любові. За вечерею ми, активно жестикулюючи, обговорювали тему «Так а чо їде?», а за тим, втомлені від численних версій і дебатів, полягали спати. Бо взавтра на нас чекала особлива місія: зустріти тітку Мальву з потяга в Тернополі.

На ранок баба Ганя постановила, щоб ми їхали всі троє, бо так ми точно зможемо спрацювати як команда, впізнати тітку Мальву й

довезти її до села. Вручила нам номер тітки з вайбером, а ще — фотокарточку юності, на якій у траві сиділи, обійнявшись, дві юні дівчини: одна серйозна, із чорною довгою, аж до пояса, косою, у квітчастій сукенці, а друга, вбрана в білу сорочку на короткий рукав, мала світле, хвилясте волосся й усміхалася від вуха до вуха.

— Но, Борка, пізнаєш, хто є хто, га? — спитала баба Ганя, простягаючи Борисові фото й сяючи як п'ять копійок.

— Борка на базарі дудочки прода... — почав, було, Борис.

— Дайте сюди, — видер із Борисових рук фотокарточку Серж. — Борис наш геть не тямить у дівчатах!

Борис цмакнув і спопелив його вогненним поглядом.

— Ну звісно, оце ж — ви, а оце, значить, тітка Мальвіна, — голосом експерта прокоментував Серж, тицяючи своїм пальцем спершу в дівчину з довгою косою, а тоді в ту, що в білій сорочці.

— Тату, в психологічних портретах ти геть не розбираєшся, — несподівано промовила Цвіта, розглядаючи фото, яке Серж досі тримав у руках. — Якраз усе навпаки, бабця Ганя ось, її енергія і вогник ось же, у цій усмішці від вуха до вуха, а ось Мальвіна, з довгим, аж до пояса волоссям, вона задумлива й смутна, бо, може, це фото робилося десь тоді, коли вже треба було думками готуватися до від'їзду.

— А бач яка! От золота дитина, все знає! — радісно сплеснула в долоні баба Ганя. — Я колись мала такі файні філясті коси, але довше плечей не росли мені ніяк! А у Мальви така вже гарнезна коса була, нижче пояса, всьо, як йшла тако вулицею, всі їй вслід оберталися. Зрізала вона свою косу перед тим, як звідсі до Канади їхати. Зрізала й, певно, спалила на попіл. А так їхати на чужу землю не хтіла. Так батькам насолити хтіла. Ох, всяке було, діточки, всяке було...

Баба Ганя сперлася на одвірок і поринула поглядом кудись у складку часу, у незвідане потойбіччя минувшини, про яке тільки

вона одна з-поміж нас усіх знала.

— Ого! То вона радикальна, та ваша Мальвіна,— прокоментував Борис, зашнуровуючи черевики.

— Жінки завжди щось радикальне з волоссям роблять, коли щось у їхньому житті кардинально міняється,— оцінила ситуацію Цвіта й перепитала в мене: — Пра, Маня?

Як жінка, яка п'ятнадцять разів за життя змінювала колір, довжину й фасон волосся, я підтвердила цю сентенцію своїм авторитетним «угу».

— Детективна агенція Цвітанни Твердохліб на дроті! — прокоментував Борис.— Мала, може, варто після закінчення школи серйозно задуматися про кар'єру Шерлока Голмса?

— Краще Еноли Голмс! — усміхнулася Цвіта.— Але ж їдьте вже й бажано привезіть додому тітку Мальву, а не просто собі якусь жіночку, яку ви помилково виловите біля вагона.

І ми поїхали.

• • •

Утрюх ми стояли рядочком на пероні й гібили.

— Слухайте, ну реально, як може бути так холодно? — бідкався Борис, кутаючись у свій довжелезний елегантський плетений шарф.

— Може, тому що зима? І шапку треба носити в грудні, а не чубом трусити? — на правах старшого брата прокоментував Серж із синім носом і агресивно натягнув на вуха свою шапку.

— У Канаді, зрештою, ще холодніше, плюс лосі по вулицях ходять,— розмірковувала вголос я, хукаючи на рукавиці, у яких мерзли пальці, бо я перевіряла, чи доставилися мої повідомлення тітці Мальві у вайбер.

Не доставилися. Вона була не на зв'язку.

— Слухайте, мені треба в туалет, але на вокзалі не піду,— тупцяла я на місці від нетерплячки.— Я бачила кав'ярню через дорогу, то зганяю по-швидкому туди, ага? А ви ж не прокаркайте

тітку. Я туди й назад!

Так сказала я своїм двом братам, тицьнула їм ключ від свого авто й відлучилася всього на нещасних десять хвилин. Ну добре, може, від сили на п'ятнадцять, бо я ще взяла собі гаряче лате.

Я летіла назад, збиваючи обчати, обпікаючи собі рота молочною кавою. Строчила на ходу в месенджері Борисові: «Мчу. Тітку ідентифікували?». Отримала відповідь: «Аякже. Підтягуйся, ми вже в авто, гріємося». І я мчала, землі під собою не чула! Влетіла в авто за кермо, розвернулася в пів оберта: позаду сяяв Борис, а поруч із ним сяяла якась бабця в хустині з квітами, вишитими сріблястою люрексною ниткою. Я залупала на бабцю очима, а тоді подумки спитала себе, чи так виглядає літня жінка, яка провела за кордоном більше ніж шістдесят років, і вирішила дещо прояснити:

— Вибачте, а ви — Мальва?

— Шо-шо?

— Ви з Канади прилетіли?

Бабусенька лупала на мене очима, наче я — пришелець неземна.

— З Вінниці я, поїзд же, оно, прийшов,— розгублено почала вона виправдовуватися.

Я спопелила братів поглядом. За кращими традиціями жанру вони затрамбували в авто абсолютно чужу й незнайому нам жінку!

Найкраще відтворити те, що сталося, зі слів Сержа й Бориса.

Борис каже: «Ти пішла, а за пару хвилин потяг прибув. Люди лізуть із потяга, тягнуть валізи. Раптом збоку голос: “То ви, певно, на мене чекаєте?”».

• • •

Далі — у повній книжці «Не чіпай, то на свята!».

nashaknyga.com.ua